

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Study of factors affecting academic motivation from the perspective of male students in the first year of secondary school in Fuman city

Asad Hejazi^{*1}, Mohamad Ramezani²

¹ Associate Professor, Department of Educational Management, Farhangian University, Tehran, Iran.

² Master of Educational Management, Farhangian University, Tehran, Iran.

ABSTRACT

Keywords

Motivation
academic motivation
junior high school
influential factors

1. Corresponding author
✉ azer1383@yahoo.com

Received: 2025/10/20
Reviewed: 2025/11/16
Accepted: 2025/12/19

The aim of this study was to investigate the factors affecting academic motivation from the perspective of male students in the first year of secondary school in Fouman city. This study is a qualitative-descriptive approach and is applied in terms of purpose. The statistical population of the study was all male students in the first year of secondary school in Fouman city in the academic year 1402-1403. The statistical sample of this study was 36 students using purposive sampling. Data collection was carried out using a semi-structured interview tool and based on the theoretical saturation technique. Data analysis was carried out using an open coding method; in this way, all interviews were recorded, their texts were handwritten and, after being transferred to WORD software, were analyzed in MAXQDA2020 software. The results of this study show that academic motivation from the perspective of students is affected by internal and external factors. In the context of internal factors: specific goals, mental confusion, interest, self-confidence, discipline and planning, and in the context of external factors: school, economic conditions, teacher, family, friends - peers, society - culture, cyberspace, Internet, mobile phone were identified as the most important factors. Also, the views of urban and rural school students regarding the factors affecting academic motivation are different. The results of this study can help education officials in Fouman city to better understand the factors that reduce academic motivation in male students in junior high school from the perspective of urban and rural students and provide appropriate solutions.

ISSN (Online): 2645-7164

DOI: [10.48310/edup.2025.21250.1441](https://doi.org/10.48310/edup.2025.21250.1441)

Citation (APA): Hejazi, A. and Ramezani, M. (2025). Study of factors affecting academic motivation from the perspective of male students in the first year of secondary school in Fuman city. *Teacher Education Policy*, 7 (3), 67 - 82 .

 <https://doi.org/10.48310/edup.2025.21250.1441>

بررسی عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی از دیدگاه دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه اول شهرستان فومن

مقاله پژوهشی / مروری

اسد حجازی^{۱*}، محمد رمضانی^۲

۱ دانشیار گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

۲ دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

چکیده

هدف این پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی از منظر دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه اول شهرستان فومن بود. این پژوهش با رویکردی کیفی-توصیفی، از نظر هدف کاربردی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق، کلیه دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه اول شهرستان فومن در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ بود. نمونه آماری این پژوهش شامل ۳۶ دانش‌آموز بود که با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. جمع‌آوری داده‌ها با ابزار مصاحبه نیمه ساختاریافته و بر اساس تکنیک اشباع نظری^۱ صورت گرفت. تحلیل داده‌ها، با روش کدگذاری باز بود؛ به این ترتیب تمامی مصاحبه‌ها ضبط، متون آن دست‌نویس و پس از انتقال به نرم افزار MAXQDA2020 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد: انگیزه تحصیلی از منظر دانش‌آموزان متأثر از عوامل درونی و بیرونی می‌باشد. در زمینه عوامل درونی: اهداف مشخص، آشننگی‌های فکری، علاقه، اعتماد به نفس، انضباط و برنامه ریزی و در زمینه عوامل بیرونی: مدرسه، شرایط اقتصادی، معلم، خانواده، دوستان _ همسالان، اجتماع _ فرهنگ، فضای مجازی، اینترنت، موبایل به عنوان مهم‌ترین عوامل شناسایی شدند. همچنین دیدگاه دانش‌آموزان مدارس شهری و مدارس روستایی در خصوص عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی متفاوت است. نتایج این پژوهش می‌تواند به مسئولان آموزش و پرورش شهرستان فومن در درک بهتر عوامل کاهش انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه اول از منظر دانش‌آموزان شهری و روستایی و ارائه راهکارهای مناسب، کمک کند.

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن
مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید.

واژه‌های کلیدی

انگیزه

انگیزه تحصیلی

دوره متوسطه اول

عوامل مؤثر

۱. نویسنده مسئول

azer1383@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۷/۲۸

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۸/۲۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۲۸

شماره صفحات: ۸۲-۶۷

DOI: [10.48310/edup.2025.21250.1441](https://doi.org/10.48310/edup.2025.21250.1441)

شاپا الکترونیکی: ۷۱۶۴-۲۶۴۵

COPYRIGHTS

©2025 The author (s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.

مقدمه

آموزش و پرورش در جهان امروز، یکی از اساسی‌ترین نیازهای بشری به شمار می‌آید؛ تا جایی که زندگی در جوامع پیچیده کنونی، نیاز انسان به یادگیری و کسب دانش را بیش از پیش افزایش داده است. این مهم به واقعیت نخواهد پیوست مگر آنکه دانش‌آموزان از انگیزه تحصیلی کافی برخوردار باشند. انگیزه یک عامل تأثیرگذار در موقعیت‌های یاددهی _ یادگیری است. انگیزه فراگیران را در رسیدن به اهداف یادگیری سوق می‌دهد. بنابراین مهم است که این واقعیت را درک کنیم که انگیزه یادگیری، عنصر اصلی آموزش خوب است.

انگیزه، فرآیند یادگیری را تسهیل نموده و فضای کلاس را پویاتر می‌سازد به گونه‌ای که یادگیرندگان با انگیزه بالا به راحتی یاد می‌گیرند و محیط کلاس درس را برای آموزش غنی و سرگرم کننده می‌سازد؛ در حالی که یادگیرندگان بی‌انگیزه ممکن است بسیار کم یاد بگیرند و یادگیری را به تجربه‌ای طاقت‌فرسا و خسته‌کننده تبدیل می‌کند (فیلگونا^۱ و همکاران، ۲۰۲۰). بنابراین، انگیزه عاملی تأثیرگذار بر رشد آموزشی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است و تقویت آن امری ضروری به نظر می‌رسد. از سوی دیگر، در هر نظام آموزشی پیشرفت تحصیلی از مهم‌ترین شاخص‌های توفیق فعالیت‌های علمی و آموزشی محسوب می‌شود؛ انگیزش و انگیزه تأثیر به سزایی در تلاش دانش‌آموزان دارد و افزایش هر چه بیشتر انگیزه در دانش‌آموزان باعث تأثیرگذاری در روند آموزشی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌باشد (حویزائی، ۱۴۰۱). انگیزه تحصیلی علاوه بر اینکه به عنوان یکی از اهداف آموزش و پرورش تلقی می‌شود؛ وسیله‌ای برای کمک به فعالیت‌های یاددهی و یادگیری دروس مختلف، امکانی برای یادگیری مادام‌العمر و کسب مهارت‌های حرفه‌ای است (گامبرل^۲، ۲۰۱۱). شواهد حاکی از آن است که بخشی از دانش‌آموزان به دلیل نیازهای اقتصادی و اجتماعی خود و خانواده، انگیزه تحصیلی خود را از دست داده و ترجیح می‌دهند در دوران تحصیل ترک تحصیل نموده و سریع‌تر وارد بازار کار شوند. بنابراین مدارس باید برنامه‌ای اصولی و راهکارهای مؤثری برای ایجاد و تقویت انگیزه تحصیلی در دانش‌آموزان از دوره متوسطه در جهت تضمین ادامه تحصیل و موفقیت تحصیلی آن‌ها داشته باشند. حسام پور و همکاران معتقدند؛ به منظور ارتقای عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان می‌توان به تدوین برنامه‌هایی در جهت بهبود هوش اخلاقی و به تبع آن انگیزه تحصیلی و هیجان‌های تحصیلی اقدام کرد (حسام پور و رضایی، ۱۴۰۲).

بسیاری از صاحب‌نظران نیز اهمیت انگیزش را در یادگیری این گونه بیان می‌کنند؛ اگر دانش‌آموز نسبت به دروس بی‌علاقه باشد و یا از سطح پایین انگیزش برخوردار باشد، به توضیحات و درس معلم توجه نمی‌کند؛ اولین اقدام در جهت ایجاد و تقویت انگیزه تحصیلی در دانش‌آموزان، شناسایی عوامل مؤثر بر آن و سپس ارائه راهکارها و پیشنهادات برای ایجاد و تقویت انگیزه تحصیلی است. لذا در این پژوهش سعی بر آن است عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی از دیدگاه دانش‌آموزان شناسایی و راهکارهای لازم ارائه شود.

انگیزه از ریشه کلمه لاتین موو^۳ به معنی حرکت یا تحریک می‌باشد. انگیزه به این سوالات پاسخ می‌دهد: چرا مردم عمل می‌کنند؟ چرا آن‌ها رفتار خاصی دارند؟ چرا آن‌ها رفتار خود را ادامه می‌دهند یا آن را قطع می‌کنند؟ انگیزه را می‌توان فرایندی دانست که مسئول شروع، شدت و تداوم رفتار است (وازرمن^۴، ۲۰۲۰). انگیزه‌های انسانی به صورت کلی به دو دسته درونی و بیرونی تقسیم می‌شوند. انگیزه درونی به آن دسته از انگیزه‌ها گفته می‌شود که محرک آن‌ها پاداشی درونی است، در حالی که انگیزه‌هایی که از پاداش‌های بیرونی ناشی می‌شوند، انگیزه بیرونی نام دارند. انگیزه تحصیلی در دانش‌آموزان، به معنای تمایل درونی آن‌ها برای مشارکت طولانی مدت و با کیفیت، در فرآیند یادگیری و متعهد ماندن به این فرآیند است. این تمایل می‌تواند ناشی از انگیزه‌های درونی یا منابع بیرونی باشد (شریفی، ۱۴۰۲). انگیزه تحصیلی در جایی بیشتر نمود پیدا می‌کند که دانش‌آموزان از لحاظ توانایی‌ها و استعدادهای یادگیری بسیار

1. Filgona
2. Gambrell
3. Move
4. Wasserman

شبیه به هم هستند و یا تفاوت‌چندانی ندارند و اما در پیشرفت تحصیلی تفاوت‌های زیادی با یکدیگر دارند؛ در واقع این تفاوت‌ها به انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان مربوط می‌شود. انگیزه تحصیلی سبب می‌شود تا دانش‌آموزان بتوانند با وجود سختی‌ها به مسیر، فرایند تحصیل را ادامه دهند و چالش‌ها را با موفقیت پشت سر بگذارند.

انگیزه تحصیلی یکی از مهم‌ترین متغیرهای روان‌شناختی و آموزشی است که نقش تعیین‌کننده‌ای در کیفیت یادگیری، پیشرفت تحصیلی و موفقیت دانش‌آموزان دارد. در دوره متوسطه اول، دانش‌آموزان در مرحله‌ای حساس از رشد شناختی، هیجانی و اجتماعی قرار دارند؛ مرحله‌ای که شکل‌گیری نگرش آنان نسبت به تحصیل و آینده آموزشی‌شان بسیار تأثیرگذار است. کاهش انگیزه در این دوره می‌تواند پیامدهایی چون افت تحصیلی، ترک تحصیل، کاهش اعتماد به نفس و حتی مشکلات رفتاری را به دنبال داشته باشد. با وجود اهمیت انگیزه تحصیلی، شواهد نشان می‌دهد که بسیاری از دانش‌آموزان پسر در این مقطع با چالش‌هایی همچون بی‌علاقگی به درس، فشارهای خانوادگی، ضعف در روش‌های تدریس، نبود امکانات آموزشی جذاب و تأثیر گروه همسالان مواجه‌اند. این عوامل می‌توانند به شکل مستقیم یا غیرمستقیم بر میزان انگیزه آنان اثر بگذارند. از سوی دیگر، تفاوت‌های فردی، شرایط اقتصادی-اجتماعی خانواده و نگرش معلمان نیز از جمله متغیرهایی هستند که در تقویت یا تضعیف انگیزه تحصیلی نقش دارند. بنابراین، ضرورت دارد که عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه اول از دیدگاه خود آنان بررسی شود تا با شناخت دقیق‌تر این عوامل، راهکارهای مؤثری برای افزایش انگیزه و بهبود کیفیت یادگیری ارائه گردد. این پژوهش در پی آن است که با تمرکز بر دیدگاه دانش‌آموزان، تصویری روشن از موانع و فرصت‌های موجود در مسیر ارتقای انگیزه تحصیلی ترسیم کند و زمینه‌ساز برنامه‌ریزی آموزشی و تربیتی کارآمدتر شود.

در ادامه پیشینه پژوهش در قالب عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان ذیل عوامل درونی و بیرونی تشریح می‌شود؛ ۱- **عوامل درونی** از جمله **تعیین اهداف**: داشتن اهداف تحصیلی مشخص و روشن، انگیزه فرد را برای تلاش و کوشش افزایش می‌دهد. پژوهش پاسبان، حداد نارافشان و شهابی (۱۴۰۲) نشان داد که اهداف پیشرفت با عملکرد تحصیلی رابطه‌ی مثبت دارد. **علاقه**: علاقه به درس‌ها و موضوعات آموزشی، یکی از مهم‌ترین عوامل درونی مؤثر بر انگیزه تحصیلی است. رفاقت، جهانگیر و اسحاق^۱ (۲۰۲۴) و رکنی مشتقین (۱۴۰۲) در پژوهشی بیان می‌کند که انگیزه و علاقه مهم‌ترین عوامل در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان می‌باشند. **خودپنداره**: تصویری که فرد از خود و توانایی‌هایش دارد، نقش مهمی در انگیزه تحصیلی او ایفا می‌کند. دانش‌آموزی که به توانایی‌های خود و موفقیت در تحصیل ایمان دارد، با انگیزه بیشتری درس می‌خواند و از چالش‌ها و سختی‌ها نمی‌ترسد. **اعتماد به نفس**: اعتماد به نفس، باور به توانایی انجام موفقیت‌آمیز یک کار است. دانش‌آموزی که به خود و توانایی‌هایش اعتماد دارد، با انگیزه بیشتری در فعالیت‌های تحصیلی شرکت می‌کند و از اشتباهات خود به عنوان فرصتی برای یادگیری استفاده می‌کند (چاکری، ۱۳۹۷). **انضباط شخصی**: انضباط شخصی، توانایی مدیریت زمان و برنامه‌ریزی برای انجام کارها است. دانش‌آموزی که از انضباط شخصی بالایی برخوردار باشد، می‌تواند به طور مؤثرتری زمان خود را به درس خواندن و انجام تکالیف اختصاص دهد و از اتلاف وقت جلوگیری کند احمدی (۱۳۹۹).

۲. **عوامل بیرونی شامل خانواده**: حمایت و تشویق خانواده، نقش مهمی در انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان دارد. والدینی که برای تحصیل فرزندشان ارزش قائل هستند و او را در مسیر یادگیری تشویق و حمایت می‌کنند، به افزایش انگیزه تحصیلی او کمک می‌کنند. نتایج یافته‌های پژوهش دهقان (۱۴۰۲) نشان داد که پیشرفت تحصیلی و فرهنگ خانواده رابطه معناداری با انگیزه تحصیلی داشتند و توانستند ۶۹٪ از انگیزه تحصیلی را تبیین کنند. **معلم**: معلم می‌تواند با روش‌های تدریس خلاقانه و جذاب، انگیزه دانش‌آموزان را برای یادگیری افزایش دهد. در این راستا استفاده از سبک مدیریت تعامل‌گرا، بیان معنی دار مطالب درسی، تعیین اهداف آموزشی و استفاده از مشوق‌های درونی و

بیرونی از جمله مهم‌ترین راهبردهایی هستند که معلم را در بهبود موقعیت‌های یادگیری و افزایش انگیزه یادگیرندگان در کلاس درس یاری می‌دهند (خانی چلکاسری و همکاران ۱۴۰۱). **مدرسه:** محیط مدرسه، امکانات آموزشی آن و برنامه‌های درسی نیز در انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان نقش دارد. برای این که احساس تعلق در مدارس افزایش یابد کیدوری و همکاران معتقدند؛ می‌بایست به محیط فیزیکی دانش‌آموزان توجه کافی داشته باشیم (کیدوری، ریاحی نژاد و اقدسی، ۱۳۹۶).

با توجه به تحقیقات‌های متعدد می‌توان بیان داشت که فضای آموزشی می‌تواند دانش‌آموزان را مشتاق به حضور مجدد در کلاس و مدرسه کند یا او را از رفتن مجدد به مدرسه منع کند (یوسفی و همکاران، ۱۳۹۸). علاوه بر عوامل ذکر شده، بنظر می‌رسد عوامل دیگری مانند: گروه همسالان، وضعیت اقتصادی و اجتماعی، مشکلات خانوادگی، مشکلات جسمانی و روانی نیز می‌توانند بر انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر بگذارند (حاجی صفری و حسنی، ۱۴۰۱). برین، گلین و کیتلسون^۱ (۲۰۱۱) و ونگ و اکلز^۲ (۲۰۱۲) معتقدند؛ در پژوهش‌های قبلی عمدتاً انگیزه تحصیلی با توجه به متغیرهای فردی و برخی رفتارهای معلم تحلیل و تبیین شده است؛ در صورتی که بافت اجتماعی و شرایط اقتصادی و یک سری متغیرهای محیطی در شکل‌گیری و استمرار انگیزه تحصیلی به صورت در هم تنیده نقش ایفا می‌کنند.

نتایج پژوهش دهقان (۱۴۰۲) نشان داد که پیشرفت تحصیلی و فرهنگ خانواده رابطه معناداری با انگیزه تحصیلی داشتند. همچنین (نظری و عزیزی، ۱۴۰۲؛ چگنی، ۱۴۰۲؛ شریفی، ۱۴۰۲؛ اکبری و همکاران، ۱۴۰۲؛ چلکاسری و همکاران، ۱۴۰۱) در نتایج مطالعاتشان نشان دادند؛ انگیزه یکی از مهم‌ترین عناصر یادگیری و آموزش اثربخش است که بین هدف‌های پیشرفت با انگیزه تحصیلی در دانش‌آموزان رابطه مثبت معنی داری مشاهده می‌شود. نتایج پژوهش حیات الغیبی (۱۴۰۰) نشان داد که مؤلفه «تمایل به یادگیری مطالب جدید» در بالاترین رتبه در میان عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی دانشجویان قرار گرفته است. یافته‌های پژوهش تقوایی یزدی (۱۴۰۰) نشان داد که استفاده از شبکه رشد، بر روی افزایش خلاقیت و انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر دوره دوم ابتدایی شهرستان ساری تأثیر معناداری دارد. براساس نتایج حاصل از پژوهش حسنعلی زاده روشن و همکاران (۱۴۰۰) می‌توان بیان نمود که مدارس با به کارگیری فرآیند یادگیری مشارکتی می‌توانند زمینه لازم جهت افزایش انگیزه پیشرفت تحصیلی و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان را فراهم نموده و همچنین اهمال کاری تحصیلی آنان را کاهش دهند. نتایج تحقیق (شریفی نیا، عمادی و جنتیان، ۱۴۰۰؛ فلاح و همکاران، ۱۴۰۰ و رشیدی، ۱۳۹۹) بیانگر آن است که آموزش الکترونیکی به عنوان یک شیوه آموزشی یادگیرنده محور، باعث ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان ابتدایی شده است و مجموعه عوامل شامل: خانواده، مدرسه، معلم، همسالان، خودپنداره دانش‌آموز و... بر انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مؤثر هستند. نتایج حاصل از پژوهش‌های (فرزانه و درخشانی، ۱۳۹۹؛ جهانبانی اردکانی و عبداللهی، ۱۳۹۹؛ احمدی، ۱۳۹۹؛ دیهیم فرد و عبداللهی، ۱۳۹۹؛ رجبیون اسگندانی و امیر پناه، ۱۳۹۹؛ سلیمانی و همکاران، ۱۳۹۸؛ عباسی، ۱۳۹۹؛ ستاری و علیرضایی، ۱۳۹۸؛ دل آویز و همکاران، ۱۳۹۸؛ شریفی و همکاران، ۱۳۹۵؛ سراجی و همکاران، ۱۳۹۶ و قاسم زاده، ۱۳۹۶) که به صورت مروری انجام شده است حاکی از این است که پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان متأثر از میزان انگیزه آنان می‌باشد. در واقع دانش‌آموزانی که انگیزه تحصیلی بالایی دارند دارای پیشرفت تحصیلی بیشتری نیز هستند و بر عکس. همچنین نتایج پژوهش فیزا و ارشد^۳ (۲۰۲۰) نشان داد که عوامل متغیر متعددی شامل عوامل شخصی (مانند مشکلات مالی، استرس، مسئولیت‌های فردی، تلقین والدین، اطرافیان و دوستان، نگرانی از عدم موفقیت و نبود اهداف شغلی) و عوامل سیستماتیک (مانند عدم موفقیت درسی، آموزشی و اداری) در کاهش انگیزه مؤثر هستند. نتایج پژوهش‌های دمرز و پلتیر^۴ (۲۰۰۶)، ترن^۵ (۲۰۱۳)؛ برین، گلین و کیتلیسن^۱ (۲۰۱۱)، ونگ و اکلز^۲ (۲۰۱۲) بیانگر

1. Bryan, Glynn & Kittleson
2. Wang & Eccles
3. Faiza & Arshad
4. Demers & Pelletier
5. Tran

نقش والدین، وضعیت اقتصادی خانواده و ...، در انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان است. در پژوهش میلر و بریکمن^۳ (۲۰۰۴) نیز انگیزه تحصیلی را برخاسته از زمینه‌های اجتماعی و زمینه‌های فرهنگی، حمایت‌های آموزشی، نحوه تعیین اهداف و ...، می‌دانند.

روش شناسی پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از حیث روش کیفی _ توصیفی است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه اول شهرستان فومن در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ می‌باشد. نمونه آماری پژوهش شامل ۳۶ دانش‌آموز پسر دوره متوسطه اول بود؛ که به روش نمونه‌گیری هدفمند و با توجه به شاخص‌های بالای عملکردی نمونه‌ها (وضعیت درسی یا میزان علاقه مندی، درگیری یا آشنایی با مسئله تحقیق) انتخاب شدند. به این ترتیب ابتدا از ۲۳ مدرسه متوسطه دولتی پسرانه شهرستان ۶ مدرسه (۳ مدرسه شهری و ۳ مدرسه روستایی) و در مرحله بعد به صورت هدفمند از هر مدرسه ۶ دانش‌آموز انتخاب شده‌اند. جمع‌آوری داده‌ها با انجام مصاحبه‌های حضوری نیمه ساختاریافته بر اساس تکنیک اشباع نظری^۴ ادامه یافت؛ مصاحبه‌ها به صورت انفرادی و نیمه ساختارمند بود. مدت مصاحبه‌ها از ۳۰ تا ۶۰ دقیقه بر اساس شرایط متغیر بود. متن مصاحبه‌ها پس از چند بار گوش کردن به صورت کلمه به کلمه در نرم افزار WORD تایپ گردید. سپس تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از ابزار تحلیل کدگذاری باز از طریق نرم افزار تحلیل داده‌های کیفی MAXQDA2020 صورت گرفت. به منظور پایایی پژوهش از تکنیک بررسی اعضاء^۵ استفاده شد. به این صورت که بعد از تحلیل داده‌های مصاحبه‌ها و اظهارات مصاحبه‌شونده‌ها، نتایج تحلیلی با چند نفر از افراد مطلع، بررسی و بازبینی شد. همچنین به مصاحبه‌شوندگان نیز فرصتی برای تأیید یا تصحیح نتایج پژوهش داده شد. در این پژوهش تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از راهبرد تحلیل محتوا کیفی می‌باشد. با توجه به مبانی نظری و پیشینه پژوهش، پرسش‌های تحقیق بر اساس متغیرهای اصلی پژوهش طراحی شده است و محتوای سوالات مصاحبه بر اساس پاسخ‌گویی به سوالات پژوهش و نیز بررسی میزان درک مصاحبه‌شونده از عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان انتخاب گردیده‌اند. به این ترتیب فرایند مصاحبه با پرسش‌های کلی از قبیل: (از احساسات بگوئید؛ حس می‌کنید درس خواندن را دوست دارید یا نه؟ چه تجربیاتی باعث ایجاد یا عدم انگیزه تحصیلی شما شده است؟) آغاز گردید و سپس با توجه به درک و فهم مصاحبه‌شونده از مسئله پژوهش، مصاحبه‌ها با پرسش‌هایی از قبیل: (به نظر شما چه عواملی بر انگیزه تحصیلی شما در این مقطع تحصیلی اثرگذار بوده‌اند؟ و چگونه؟ به نظر شما مؤثرترین عامل اثرگذار بر انگیزه تحصیلی شما در این مقطع از تحصیل کدام است؟ و چرا؟ به عقیده شما چگونه می‌توان انگیزه تحصیلی و یا به عبارتی حس علاقه شما را در این مقطع از تحصیل برای درس خواندن افزایش داد؟) که به صورت کاوشی مطرح می‌شدند، ادامه می‌یافت. همچنین در این تحقیق، به منظور افزایش مقبولیت داده‌های پژوهشی که به معنی پذیرفتنی بودن داده‌ها (جمع‌آوری داده‌ای حقیقی) است از چند فن و راهبرد مانند: «توجه و مشاهده مداوم به مصاحبه‌شونده، تخصیص زمان کافی برای پاسخ‌گویی به مصاحبه‌شونده، تلفیق فنون (مصاحبه، مشاهده، نوشتار) در گردآوری داده‌ها و تلفیق زمانی (بررسی در زمان‌های مختلف و امکان بازخورددهی به داده‌ها) استفاده شده است. در این مطالعه تلاش گردید که پاسخ‌دهندگان در مصاحبه‌ها با علاقه و تمایل خودشان شرکت نموده و با اطلاع از اهداف پژوهش به پرسش‌ها پاسخ دهند. همچنین به منظور رعایت و حفظ ملاحظات اخلاقی در این پژوهش به بی‌نام بودن شرکت‌کنندگان در صورت تمایل، امانت داری در ذکر منبع و رعایت حقوق معنوی مشارکت‌کنندگان توجه گردیده است.

1. Bryan, Glynn & Kittleson
2. Wang & Eccles
3. Miller & Brickman
4. Theoretical Saturation
5. Member Check

یافته ها

پس از جمع‌آوری و تدوین جمله به جمله متون مصاحبه‌های صورت گرفته در نرم افزار WORD، داده‌ها در نرم افزار MAXQDA2020 کدگذاری و تحلیل شد. در ادامه خروجی‌های نرم افزار برگرفته از اسناد متنی مصاحبه‌ها و کدهای محوری و انتخابی استخراج شده، به صورت خوشه‌ای و همراه با فراوانی کدهای آن‌ها، آورده شده است:

شکل ۱. جدول اسامی اسناد و تعداد فراوانی آن‌ها در مصاحبه‌ها

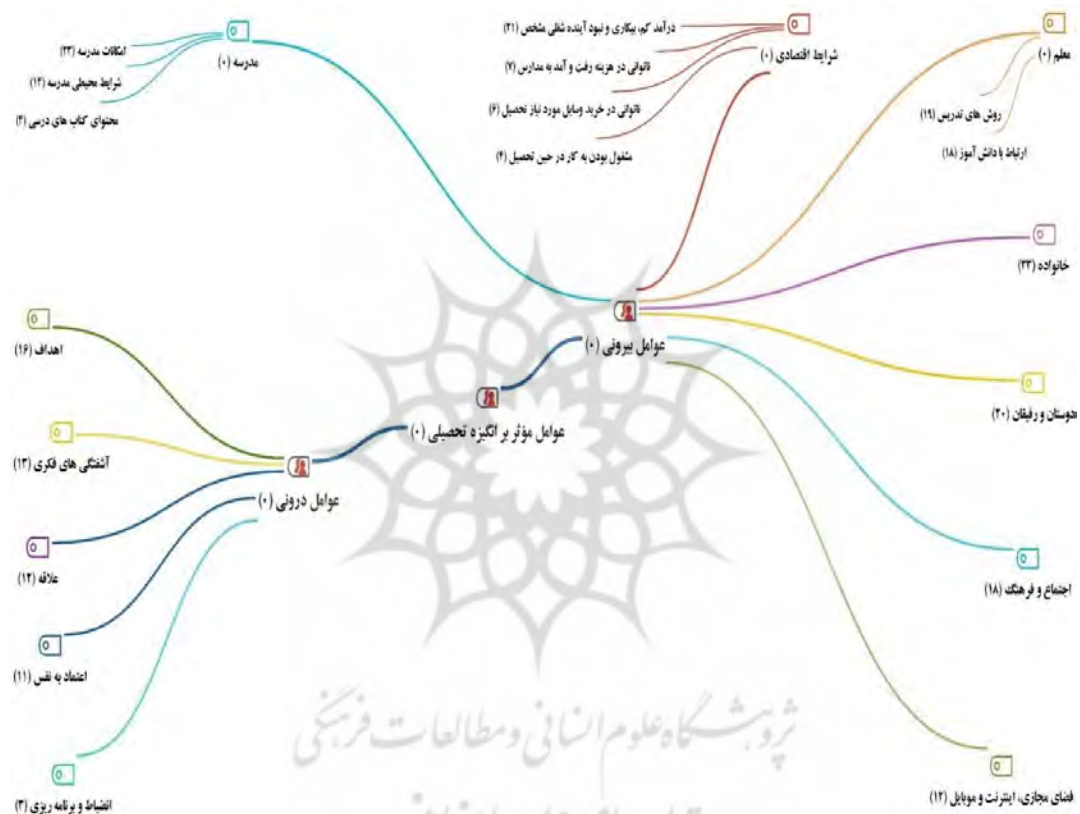
فراوانی کدها	اسناد
۳۱۸	مجموع کدهای اسناد
۱۵۲	مدارس متوسطه شهری
۱۶۶	مدارس متوسطه روستایی

شکل ۲. جدول کدگذاری مستخرج از متون مصاحبه‌های صورت گرفته

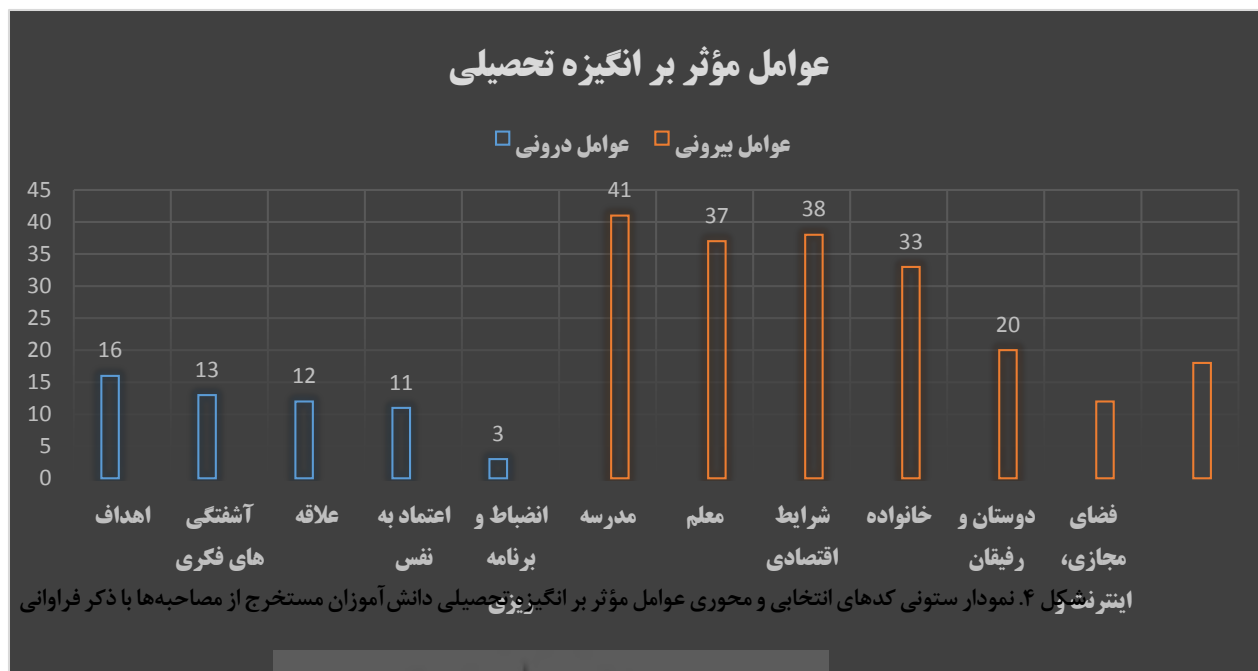
فراوانی کدهای باز	کدهای محوری و انتخابی
۳۱۸	کل کدها
۰	عوامل موثر بر انگیزه تحصیلی
۰	عوامل بیرونی
۲۰	دوستان و رفیقان
۱۸	اجتماع و فرهنگ
۱۲	فضای مجازی، اینترنت و موبایل
۰	شرایط اقتصادی
۷	ناتوانی در هزینه رفت و آمد به مدارس
۲۱	درآمد کم، بیکاری و نبود آینده شغلی مشخص
۴	مشغول بودن به کار در حین تحصیل
۶	ناتوانی در خرید وسایل مورد نیاز تحصیلی
۰	مدرسه
۴	محتوای کتاب های درسی
۲۳	امکانات مدرسه
۱۴	شرایط محیطی مدرسه
۳۳	خانواده
۰	معلم
۱۸	ارتباط با دانش آموز
۱۹	روش‌های تدریس
۰	عوامل درونی
۳	انضباط و برنامه‌ریزی
۱۱	اعتماد به نفس
۱۶	اهداف
۱۲	علاقه
۱۳	آشناگی‌های فکری
۰	راهکارهای پیشنهادی
۹	اختصاص بودجه و سرانه کافی به مدارس
۱۰	ایجاد فرهنگ نشاط و تشویق دانش آموز
۵	کیفیت و تنوع بخشی به محتوای برنامه درسی

فراوانی کدهای باز	کدهای محوری و انتخابی
۴	برگزاری کارگاه‌های آموزشی و تربیتی برای والدین
۸	افزایش و کیفیت بخشی به امکانات آموزشی در تمامی مدارس
۱۳	استخدام و بکارگیری مشاوران آموزشی برای تمامی مدارس
۱۲	حل معضلات اقتصادی و مشوق‌های مالی برای دانش‌آموزان مستعد
۳	معلمان آگاه به آموزش‌های روش جدید تدریس و ارتباط با فراگیر

در انتها نقشه کدهای استخراج شده به عنوان خروجی نهایی نرم افزار ترسیم شده است. این نقشه‌ها به صورت گرافیکی ارتباط متقابل بین کدهای انتخابی و محوری به همراه میزان فراوانی کدها را نشان می‌دهد.

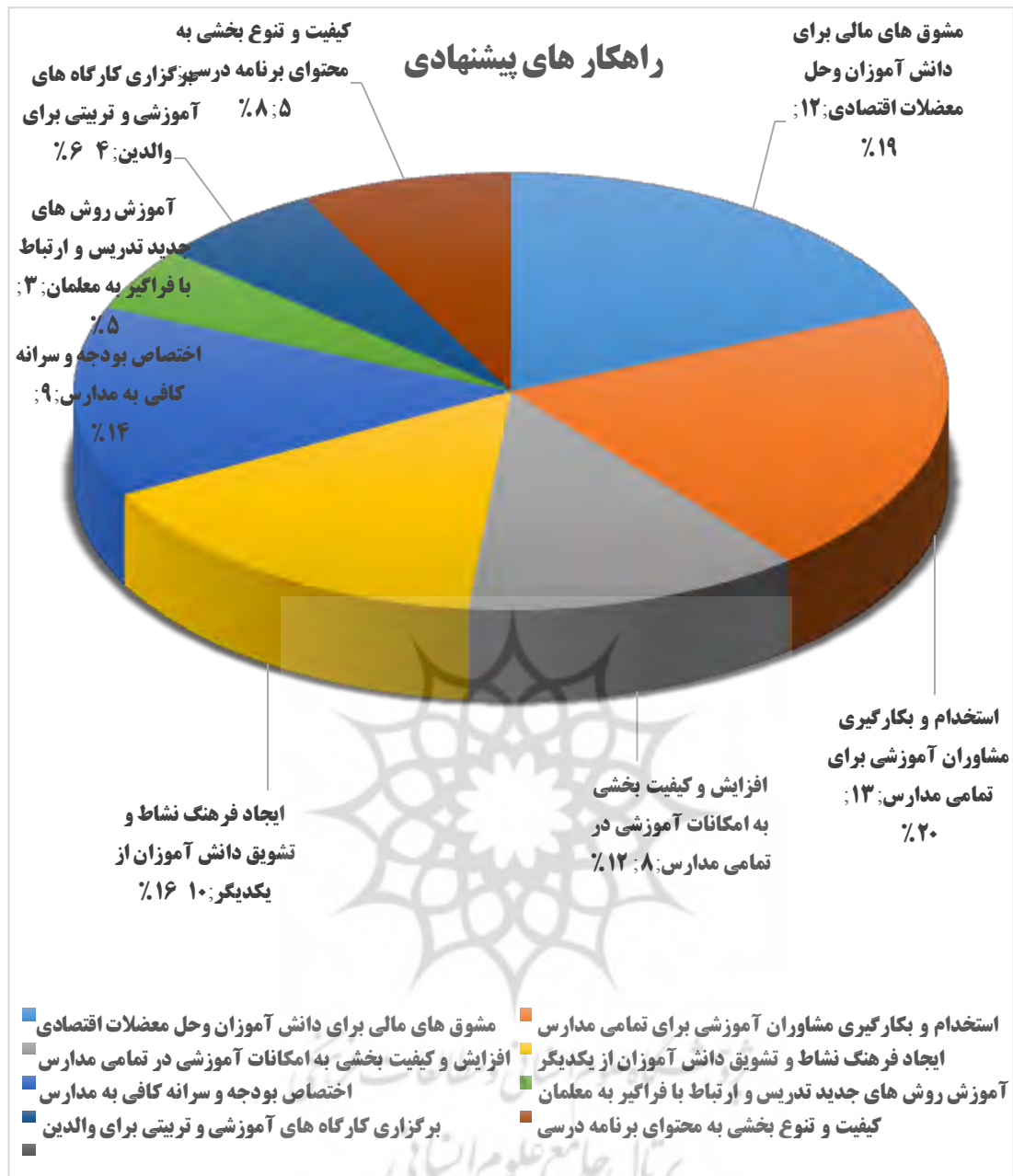

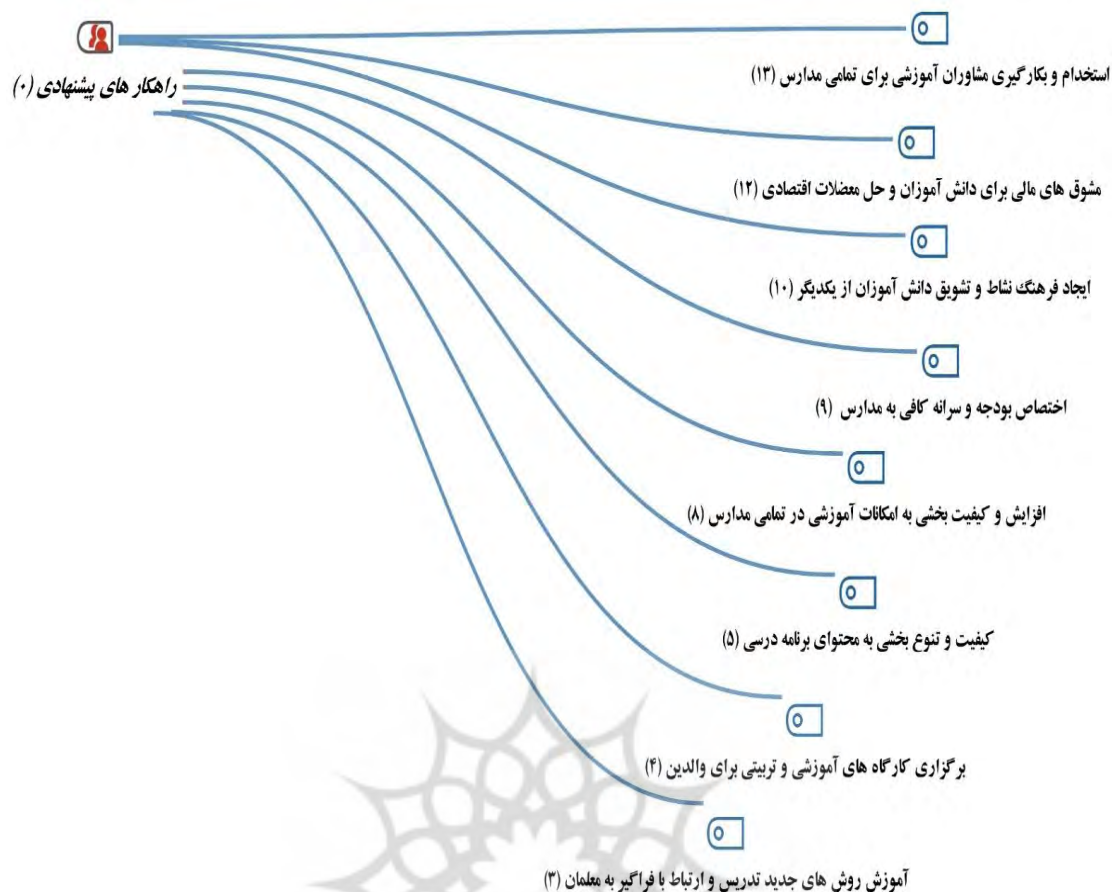
شکل ۱. نقشه کدهای انتخابی و محوری عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی مستخرج از مصاحبه‌ها

شکل ۵. جدول مقایسه‌ای عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی دانش آموزان مدارس شهری و روستایی مستخرج از مصاحبه‌ها

عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی	مدارس متوسطه شهری	مدارس متوسطه روستایی
عوامل بیرونی	0	0
دوستان و رفیقان	۵۰/۰%	۵۰/۰%
اجتماع و فرهنگ	۲۲/۲%	۷۷/۸%
فضای مجازی، اینترنت و موبایل	۵۰/۰%	۵۰/۰%
شرایط اقتصادی	0	0
ناتوانی در هزینه رفت و آمد به مدارس	0	۱۰۰/۰%
درآمد کم، بیکاری و نبود آینده شغلی مشخص	۲۳/۸%	۷۶/۲%
مشغول بودن به کار در حین تحصیل	۲۵/۰%	۷۵/۰%
ناتوانی در خرید وسایل مورد نیاز تحصیلی	۳۳/۳%	۶۶/۷%
مدرسه	0	0
محتوای کتاب های درسی	۱۰۰/۰%	0
امکانات مدرسه	۶۵/۲%	۳۴/۸%
شرایط محیطی مدرسه	۵۷/۱%	۴۲/۹%
خانواده	۴۵/۵%	۵۴/۵%
معلم	0	0
ارتباط با دانش آموز	۴۴/۴%	۵۵/۶%
روش های تدریس	۴۷/۴%	۵۲/۶%
عوامل درونی	0	0
انضباط و برنامه ریزی	۶۶/۷%	۳۳/۳%
اعتماد به نفس	۴۵/۵%	۵۴/۵%
اهداف	۵۶/۳%	۴۳/۸%
علاقه	۵۰/۰%	۵۰/۰%
آشننگی های فکری	۶۱/۵%	۳۸/۵%

شکل ۶. نمودار مقایسه‌ای راهکارها افزایش انگیزه تحصیلی دانش آموزان مستخرج از مصاحبه‌ها

شکل ۷. جدول مقایسه‌ای راهکارهای افزایش انگیزه تحصیلی دانش آموزان مدارس شهری و روستایی مستخرج از مصاحبه‌ها

مدارس متوسطه روستایی	مدارس متوسطه شهری	راهکارها و پیشنهادها
۴۴/۴%	۵۵/۶%	اختصاص بودجه و سرانه کافی به مدارس
۵۰/۰%	۵۰/۰%	ایجاد فرهنگ نشاط و تشویق دانش آموز
۲۰/۰%	۸۰/۰%	کیفیت و تنوع بخشی به محتوای برنامه درسی
۲۵/۰%	۷۵/۰%	برگزاری کارگاه‌های آموزشی و تربیتی برای والدین
۶۲/۵%	۳۷/۵%	افزایش و کیفیت بخشی به امکانات آموزشی در تمامی مدارس
۳۸/۵%	۶۱/۵%	استخدام و بکارگیری مشاوران آموزشی برای تمامی مدارس
۵۸/۳%	۴۱/۷%	حل معضلات اقتصادی و مشوق‌های مالی برای دانش آموزان مستعد
۳۳/۳%	۶۶/۷%	معلمان آگاه به آموزش‌های روش جدید تدریس و ارتباط با فراگیر

شکل ۸. ابر واژگانی کدهای مستخرج از متون مصاحبه‌ها، در قالب عوامل مؤثر و راهکارها

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش بررسی عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی از دیدگاه دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه اول بود. نتایج نشان داد؛ عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی از منظر دانش‌آموزان در دو دسته عوامل بیرونی و درونی قرار می‌گیرند که در ادامه به بررسی و بحث در مورد آن می‌پردازیم.

دانش‌آموزان بزرگ‌ترین سرمایه‌های انسانی یک جامعه هستند، که با ترکیب و درآمیختن نیرو و استعدادهای جوانی و علم و مهارت، چرخ‌های پیشرفت و توسعه کشور را به حرکت در می‌آورند. عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی و یادگیری دانش‌آموزان، بسیار وسیع و گسترده هستند و شناسایی این عوامل در رفع مشکلات و چالش‌های نظام تعلیم و تربیت مهم است. با توجه به نتایج تحقیقات پیرامون بررسی نقش انگیزه تحصیلی و عملکرد و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، وضعیت تحصیلی و ارتقاء انگیزه دانش‌آموزان یکی از دغدغه‌های اصلی نظام آموزش و پرورش است زیرا پیشرفت جامع در گروه عملکرد تحصیلی بهتر و مناسب‌تر و تسلط دانش‌آموزان بر جنبه‌های روانی رفتار خود است.

در این پژوهش عوامل بیرونی شناسایی شده مؤثر بر انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان شامل: عامل مدرسه (امکانات مدرسه، شرایط محیطی مدرسه، محتوای کتاب‌های درسی) _ شرایط اقتصادی (درآمد کم، بیکاری و نبود آینده شغلی مشخص، ناتوانی در هزینه رفت و آمد به مدارس، ناتوانی در خرید وسایل مورد نیاز تحصیل، مشغول بودن به کار در حین تحصیل) _ عامل معلم (روش‌های تدریس، ارتباط با دانش‌آموز) _ عامل خانواده _ عامل دوستان و رفیقان _ اجتماع و فرهنگ و فضای مجازی، اینترنت و موبایل بود. همچنین عوامل درونی مؤثر بر انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان شامل: اهداف _ آشنایی‌های فکری _ علاقه _ اعتماد به نفس _ انضباط و برنامه ریزی بوده است.

یافته‌های پژوهش‌های مختلف تأثیر انگیزه تحصیلی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را به طور مثبت تأیید کرده‌اند. پژوهش‌های نظری و عزیزی، (۱۴۰۲)؛ چگنی، (۱۴۰۲)؛ شریفی، (۱۴۰۲)؛ اکبری و همکاران، (۱۴۰۲)؛ چلکاسری و همکاران، (۱۴۰۱) همسو با نتایج این تحقیق بر نقش و اهمیت انگیزه به عنوان یکی از مهم‌ترین عناصر یادگیری و آموزش اثربخش توجه داشته‌اند؛ همچنین نتایج این مطالعات بیانگر ارتباط معنادار و مستقیم بین هدف‌های پیشرفت با انگیزه تحصیلی در دانش‌آموزان است.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد در بین عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی از منظر دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه اول، عوامل بیرونی دارای بیشترین فراوانی در متون مصاحبه‌ها است. این عوامل به ترتیب شامل: ۱. مدرسه ۲. شرایط اقتصادی ۳. معلم ۴. خانواده ۵. دوستان و رفیقان ۶. اجتماع و فرهنگ و ۷. فضای مجازی، اینترنت و موبایل می‌باشد. یافته‌های شکل ۴ نشان می‌دهد، عوامل درونی دارای بیشترین فراوانی در متون مصاحبه‌ها به ترتیب شامل: ۱. اهداف ۲. آشفتگی‌های فکری ۳. علاقه ۴. اعتماد به نفس و ۵. انضباط و برنامه ریزی می‌باشد. از دیگر یافته‌های این پژوهش؛ وجود تفاوت‌ها و شباهت‌هایی بین مدارس پسرانه دوره متوسطه اول شهری و روستایی شهرستان فومن از جهت عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان است: با توجه به شکل شماره ۵ که جدول مقایسه‌ای عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان مدارس شهری و روستایی می‌باشد، می‌توان نتیجه گرفت که: در مدارس شهری از بین عوامل بیرونی مؤثر بر انگیزه تحصیلی، به ترتیب: ۱. عامل مدرسه با زیر مقوله‌های (۱). محتوای کتاب‌های درسی ۲. امکانات مدرسه و ۳. شرایط محیطی مدرسه و از بین عوامل درونی مؤثر بر انگیزه تحصیلی، به ترتیب: ۱. انضباط و برنامه ریزی ۲. آشفتگی‌های فکری و ۳. اهداف دارای درصد فراوانی انتخاب بیشتری توسط دانش‌آموزان قرار گرفته است. در مدارس روستایی از بین عوامل بیرونی مؤثر بر انگیزه تحصیلی، به ترتیب: ۱. عامل اجتماع و فرهنگ ۲. عامل شرایط اقتصادی با زیر مقوله (۱). ناتوانی در هزینه رفت و آمد به مدارس ۲. درآمد کم، بیکاری و نبود آینده شغلی مشخص ۳. مشغول بودن به کار در حین تحصیل ۴. ناتوانی در خرید وسایل مورد نیاز تحصیل ۳. عامل خانواده ۴. عامل معلم به ترتیب با زیر مقوله‌های (۱). ارتباط با دانش‌آموز ۲. روش‌های تدریس و از بین عوامل درونی مؤثر بر انگیزه تحصیلی، به ترتیب: ۱. اعتماد به نفس دارای درصد فراوانی انتخاب بیشتری توسط دانش‌آموزان قرار گرفته است. هم‌چنین دانش‌آموزان شهری و روستایی شهرستان فومن، عوامل بیرونی: دوستان و رفیقان و فضای مجازی، اینترنت و موبایل و عامل درونی: علاقه را با درصد انتخاب مشترک به عنوان عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی خود، انتخاب نموده‌اند. از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به محدود بودن جامعه آماری به دانش‌آموزان متوسطه اول شهر فومن اشاره کرد؛ لذا در تعمیم نتایج به جوامع دیگر و گروه‌های متفاوت بایسته است جانب احتیاط رعایت شود. محدود بودن نتایج به مصاحبه و دیدگاه دانش‌آموزان از دیگر محدودیت‌های پژوهش است.

پیشنهادهای و راهکارها:

براساس نتایج پژوهش حاضر، پیشنهادهای و راهکارهای زیر برای ایجاد یا تقویت انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان به شرح زیر پرداخته شده است:

عوامل درونی

تعیین اهداف شخصی از جمله آموزش دانش‌آموزان برای تعریف و تعیین اهداف تحصیلی کوتاه‌مدت و بلندمدت. بازخورد مثبت و سازنده شامل ارائه بازخوردهایی که بر تلاش و پیشرفت تأکید دارند، نه فقط بر نمره. ایجاد فرهنگ نشاط و تشویق دانش‌آموزان از یکدیگر شناخت علایق و استعدادها؛ کمک به دانش‌آموزان برای کشف زمینه‌های مورد علاقه‌شان در درس‌ها؛ مشوق‌های مالی و معنوی برای دانش‌آموزان مستعد؛ تشویق و تقدیر منظم از طریق لوح تقدیر، نمایش آثار دانش‌آموزان، یا معرفی در مراسم‌ها؛ توجه به مشکلات اقتصادی دانش‌آموزان و تلاش در جهت حل و تسهیل آنها؛ آموزش مهارت‌های یادگیری مانند مدیریت زمان، خلاصه‌نویسی، و روش‌های مطالعه مؤثر.

عوامل بیرونی

استفاده از روش‌های فعال یادگیری؛ مانند یادگیری مبتنی بر پروژه، بحث گروهی، و بازی‌های آموزشی؛ آموزش روش‌های جدید تدریس و ارتباط با فراگیر به معلمان

تنوع در ارائه محتوا از جمله استفاده از ویدئو، پادکست، تصاویر و فناوری‌های نوین برای جذاب‌تر کردن درس؛ کیفیت و تنوع بخشی به محتوای برنامه درسی

ریزبایی‌های خلاقانه؛ مانند ارائه، ساخت پوستر، یا طراحی فعالیت‌های عملی به جای آزمون‌های سنتی.

ایجاد فضای رقابت سالم و عادلانه از طریق استخدام و بکارگیری مشاوران آموزشی؛ مسابقات علمی، چالش‌های گروهی یا امتیازدهی انگیزشی؛ افزایش و کیفیت بخشی به امکانات آموزشی در تمامی مدارس و طراحی محیط‌های یادگیری جذاب، پویا و امن روانی.

ارتباط مؤثر با خانواده‌ها: آموزش والدین برای حمایت تحصیلی و عاطفی از فرزندان؛ برگزاری کارگاه‌های آموزشی و تربیتی برای والدین.

منابع

- شریفی علون آبادی، محسن؛ صالحی، کیوان؛ باقری فر، علی اکبر؛ مقدم زاده، علی (۱۳۹۵). تحلیل پدیدار شناسانه عوامل مؤثر در افت انگیزه تحصیلی در دانش‌آموزان مدارس متوسطه، مجله پژوهش‌های کاربردی روان شناختی، سال هفتم شماره ۳.
- حویزائی، زکيه (۱۴۰۱). تأثیر انگیزش و انگیزه بر یادگیری دانش‌آموزان، نشریه پیشرفت‌های نوین در روان شناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش.
- حسام پور، فاطمه؛ و رضایی، علی محمد (۱۴۰۲). پیش بینی شکوفایی تحصیلی دانش‌آموزان بر اساس هوش اخلاقی: نقش میانجی انگیزه تحصیلی، هیجان‌های تحصیلی، اهمال کاری تحصیلی، و فرسودگی تحصیلی، نشریه تحول روان شناختی کودک، دوره ۱۰، شماره ۲.
- حاجی صفری، مهلا؛ حسینی، حسین (۱۴۰۱). انگیزش تحصیلی؛ مبانی، نظریه ها، راهکارها و پیامدهای آن، دومین کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرایندهای تعلیم و تربیت.
- شریفی، زهرا (۱۴۰۲). بررسی راهکارهای ایجاد انگیزه و میل به یادگیری در دانش‌آموزان، نشریه پیشرفت‌های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش، دوره ۶، شماره ۶۲.
- پاسبان، محسنعلی؛ حداد نارافشان، مهری؛ شهابی، حسن (۱۴۰۲). رابطه بین اهداف پیشرفت زبان آموزان انگلیسی و عملکرد تحصیلی: نگاهی به انگیزه‌های اهداف زبان آموزان. نشریه نگرش‌های جدید در یادگیری زبان انگلیسی، سال دوم شماره ۱، صفحات ۲۹ تا ۴۲.
- رکنی مشتقین، زینب (۱۴۰۲). تأثیر انگیزه در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. دومین کنفرانس ملی تازه‌های روانشناسی تکاملی و تربیتی.
- صالحی، علی اکبر؛ کاوسی، سوگل (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین انگیزه پیشرفت و خودپنداره با عملکرد تحصیلی، سومین کنفرانس دانش و فناوری روانشناسی، علوم تربیتی و جامعه شناسی ایران.
- چاکری، فاطمه (۱۳۹۷). نقش اعتماد به نفس در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، یازدهمین کنفرانس بین المللی روانشناسی و علوم اجتماعی.
- احمدی، افسانه (۱۳۹۹). بررسی رابطه خودتنظیمی یادگیری بر انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، نشریه مجله پژوهش و مطالعات علوم اسلامی، دوره ۲، شماره ۱۷.
- دهقان، راضیه (۱۴۰۲). رابطه پیشرفت تحصیلی و شرایط فرهنگ خانوادگی در انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان، نشریه مطالعات بین رشته‌ای در آموزش، دوره ۲، شماره ۲.
- خانی چلکاسری، فاطمه؛ احمدی، شقایق؛ صالحی، سپیده (۱۴۰۱). نقش معلم در انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان و راهبردهای افزایش آن، نشریه مجله پژوهش و مطالعات علوم اسلامی، دوره ۴، شماره ۳۵.
- کیدوری، امیر حسین؛ ریاحی نژاد، ملیحه؛ اقدسی، اشرف السادات (۱۳۹۶). نقش تعلق گروهی بر انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، سومین کنفرانس بین المللی روانشناسی جامعه شناسی علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی.
- یوسفی، شهربانو؛ فیروزی، فاطمه؛ برومند، احسان اله؛ فلسفی، احسان (۱۳۹۸). نقش فضای آموزشی در انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان، چهارمین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در آموزش و پژوهش.

قدرتی تکمیلی، سمیه؛ قدرتی تکمیلی، سامره؛ پور حسنی، محمد کاظم؛ پور صدراله، معصومه (۱۳۹۳). نقش انگیزه بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، اولین کنفرانس سراسری توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی.

نظری، سعید؛ و عزیزی، میثم (۱۴۰۲). رابطه هدف‌های پیشرفت و ابعاد هویت با انگیزه تحصیلی در دانش‌آموزان، نشریه پیشرفت‌های نوین در روانشناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش، دوره ۶، شماره ۶۰.

چگنی، سعید؛ وفایی نژاد، سارا؛ حسینی، سید مرتضی؛ شیویاری، فرهاد (۱۴۰۲). بررسی تأثیر اعتماد به نفس و عزت نفس بر انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان، نشریه پژوهش‌های معاصر در علوم و تحقیقات، دوره ۵، شماره ۴۹.

اکبری، داوود؛ بدری گرگری، رحیم (۱۴۰۲). شناسایی عوامل بی‌انگیزگی تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه اول مناطق روستایی شهرستان چهاربرج: رویکرد پدیدارشناسی، نشریه خانواده و پژوهش، دوره ۲۰، شماره ۴.

حیات الغیبی، سید حجت اله (۱۴۰۰). بررسی و رتبه بندی عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی دانشجوین: مطالعه موردی دانشگاه مهندسی راه آهن دانشگاه علم و صنعت ایران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علم و صنعت، دانشکده مهندسی راه آهن.

تقوایی یزدی، مریم (۱۴۰۰). تأثیر کاربرد شبکه ملی مدارس ایران (رشد) بر خلاقیت و انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، نشریه پژوهش‌های برنامه ریزی درسی و آموزشی، دوره ۱۱، شماره ۱.

حسنعلی زاده روشن، شیوا؛ علاف اصغری، فرانک؛ محمد زاده ادملائی، رجب علی؛ نجفی پور تابستانق، عباس؛ صوابی نیری، وحید (۱۴۰۰). اثربخشی یادگیری مشارکتی بر انگیزه تحصیلی، اهمال کاری و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستان دوره اول متوسطه شهر بابل، نشریه رویش روانشناسی، دوره ۱۰، شماره ۱۰، صفحات ۲۸۷-۲۹۷.

شریفی نیا، مریم؛ عمادی، بیتا؛ جنتیان، امیرحسین (۱۴۰۰). بررسی تأثیر آموزش الکترونیکی بر ایجاد انگیزه دانش‌آموزان ابتدایی، نشریه پیشرفت‌های نوین در مدیریت آموزشی، دوره ۱، شماره ۳.

فلاح، منوچهر؛ غضنفری، احمد؛ چرامی، مریم؛ احمدی، رضا (۱۴۰۰). نقش میانجی ادراک شایستگی در ارتباط بین ادراک حمایت والدین و پایگاه اجتماعی-اقتصادی با انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان، نشریه پژوهش‌های تربیتی، دوره ۹، شماره ۱.

رشیدی، فاطمه (۱۳۹۹). عوامل مؤثر بر انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. هفتمین همایش علمی پژوهشی توسعه و ترویج علوم تربیتی و روانشناسی ایران.

فرزانه، سلماز؛ درخشانی، بیان (۱۳۹۹). نقش انگیزه در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، نخستین کنفرانس ملی علوم شناخت و تعلیم و تربیت.

جهانبانی اردکانی، عارفه؛ و عبداللهی، داوود (۱۳۹۹). بررسی عوامل مؤثر بر ایجاد انگیزه و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، سومین کنفرانس بین المللی روانشناسی، مشاوره، تعلیم و تربیت.

احمدی، افسانه (۱۳۹۹). بررسی تأثیر کلاس هوشمند (تخته هوشمند) بر انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان، نشریه مجله پژوهش و مطالعات علوم اسلامی، دوره ۲، شماره ۱۶.

دیپهیم فرد، سمیه؛ و عبداللهی، داوود (۱۳۹۹). عوامل مؤثر بر ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان به منظور تلاش برای پیشرفت تحصیلی، سومین کنفرانس بین المللی روانشناسی، علوم تربیتی، علوم اجتماعی و علوم انسانی.

رجبیین اسگندانی، شیرین؛ امیر پناه، علی (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش مهارت‌های حل مسئله بر کم رویی و انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر ابتدایی نارساخوان، نشریه روان شناسی فرهنگی، شماره ۲.

سلیمانی، شیرین؛ مکی آل آقا، بدیع الزمان؛ اعتماد اهری، علاء الدین (۱۳۹۸). بررسی رابطه میزان سواد رسانه‌ای والدین با انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، نشریه علوم روانشناختی، شماره ۸۰.

رشید، خسرو؛ ذاکری، علیرضا؛ سلحشوری، احمد؛ کردنوقایی، رسول (۱۳۹۱). انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه در رابطه با عوامل محیطی، فصلنامه فناوری آموزشی، دوره ۷، شماره ۲، صفحه ۹۹-۱۰۸.

ستاری، صدر الدین؛ علیرضایی، رویا (۱۳۹۸). مقایسه احساس تعلق به مدرسه و انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه مدارس عادی و هوشمند، مجله آموزش پژوهی.

دل آویز بایعکلائی، مهرانه؛ میرزاجانی، حسن؛ اعلمی، رضا (۱۳۹۸). بررسی عوامل مؤثر برافزایش انگیزه پیشرفت تحصیلی در میان دانش‌آموزان دوره متوسطه، چهارمین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در آموزش و پژوهش.

عباسی، حمید رضا (۱۳۹۷). بررسی عوامل مؤثر بر افزایش انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان، یازدهمین کنفرانس بین المللی روانشناسی و علوم اجتماعی.

سراجی، فرهاد؛ حیدری، سیروس؛ فرنوین، علی (۱۳۹۶). نقش عوامل اجتماعی و آموزشی در تضعیف انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر کرمانشاه، اندیشه‌های نوین آموزشی، دوره ۱۳، شماره ۲.

قاسم زاده فرد، مسلم (۱۳۹۶). نقش واسطه‌گری انگیزه تحصیلی در رابطه با ویژگی‌های شخصیتی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهرستان خرم بید، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.

اکبری، اسحاق (۱۳۹۶). عوامل مؤثر بر انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه دوم افغانستانی مقیم قم. پایان نامه کارشناسی ارشد، مؤسسه آموزش عالی علوم انسانی، رشته روان شناسی تربیتی با گرایش تربیتی.

شریفی علون آبادی، محسن؛ صالحی، کیوان؛ باقری فر، علی اکبر؛ مقدم زاده، علی (۱۳۹۵). تحلیل پدیدار شناسانه عوامل مؤثر در افت انگیزه تحصیلی در دانش‌آموزان مدارس متوسطه، مجله پژوهش‌های کاربردی روان شناختی، سال هفتم شماره ۳.

References

- Filgona, Jacob and Sakiyo, John and Gwany, D. M. and Okoronka, A. U. (2020) Motivation in Learning. *Asian Journal of Education and Social Studies*, 10 (4). pp. 16-37. ISSN 2581-6268.
- Gambrell, L. B . (2011). Seven rules of engagement :What's most important to know about motivation to Read. *The Reading teacher*, 65 (3):172-178.
- Bryan, R. R, Glynn, s . M. & Kittleson, J. M (2011). Motivation, achievement, and advanced placement intent of high school students learning science. *Science education*, 95 (6), 1049-1065.
- Wang, M. T. & Eccles, J. S. (2012). Social support matters :Longitudinal effects of social support on three dimensions of school engagement from middle to high school. *Child development*, 83 (3) :877-895.
- Wasserman T, Wasserman L (2020). "Motivation: State, Trait, or both .Motivation, Effort, and the Neural Network Model. pp. 93_101.
- Rafaqat Ali Akbar, Muhammad Jehanghir, Kashif Ishaq. (2024). Effect of learners' autonomy on academic motivation and university students' grit, *Education and Information Technologies*, Volume 29, pages 4159–4196.
- Faiza K, Arshad J (2020). Students' perceptions of factors for academic failure in pre-clinical years of a medical school. *J. Pak. Med. Assoc.*, Vol. 70, No. 5.
- Legault .L., Green -Demers. I & Pelletier. L (2006). Why do High school students Lack Motivation in the classroom? Toward an Understanding of Academic Amotivation and the Role of Social Support. *Journal of Educational Psychology*, 93 (3):567-583.
- Tran. N. T (2013). Factors associated with low educational motivation among ethnic minority students in Vietnam. *Journal of Asia Pacific Studies*, 12 (4):123-136.
- Miller. R. B and Brickman. S. J (2004). A Model of Future -Oriented Motivation and Self – Regulation. *Educational Psychology Review*, 16 (1):9-33.